

taca l'edició crítica de Miquel i Planas (1913) i els estudis de caire literari, com els de Jordi Rubió —del qual recull el judici negatiu—, Martí de Riquer —amb qui considera que s'inicia la rehabilitació de Corella—, la lectura suggestiva de Joan Fuster i la tasca de Jordi Carbonell, amb qui es consolida la difusió i el coneixement dels textos corellans. No s'oblida tampoc de les edicions parcials més recents —en especial, la magnífica edició crítica de les proses mitològiques a cura de Josep Lluís Martos (2001)— i de les aportacions d'un grapat d'estudiosos dels darrers decennis que han consagrat definitivament l'escriptor com una de les grans personalitats de les nostres lletres. A tall de cloenda, Escartí reivindica, a més de la seva «literatura exquisida», la dimensió de Roís de Corella com a traductor o com a editor d'autors anteriors, i el desvincula de la trajectòria immediatament posterior que seguirà la literatura en llengua catalana.

La introducció es completa amb una bibliografia selecta actualitzada (pp. 42-50) i amb un breu apartat sobre els criteris de modernització gràfica emprats per l'editor (pp. 50-51), on se'ns indica, a més, tot i que de manera genèrica, les edicions anteriors utilitzades per a aquesta edició —les de Miquel i Planas, Carbonell i Martos. Acompanya els textos al final del volum un pràctic glossari a cura de Raül Hernández Caballer (pp. 349-356).

L'edició que ressenyem, doncs, constitueix una nova aportació a la difusió del conjunt de l'obra de creació de Corella, i l'estudi que el precedeix un utilísim i rigorós estat de la qüestió sobre l'obra de l'escriptor valencià. Tot plegat en una edició d'acurada presentació que facilita al lector l'acostament a la lectura d'uns textos que han recuperat el lloc preeminent que els correspon dins el període considerat més excels de la literatura catalana. La felicitació, per tant, a l'editor que ho ha fet possible i el reconeixement, igualment, a la Institució Alfons el Magnànim per la imprescindible tasca de difusió i estudi dels grans textos de les nostres lletres. Edició que, a més, s'afegeix a la publicació, ben recentment, del volum que recull les Actes del Congrés Internacional Joan Roís de Corella, celebrat a València l'any 2013, amb el títol *Roís de Corella i el seu món*, i de l'edició crítica del *Psalteri* a cura de Josep Lluís Martos.

Sònia Gros Lladós

Binimelis, Joan Baptista. *Sobre els vicis de les dones i el seu tarannà variable. Catàleg de dones especialment sàvies*, Alexandre Font (dir.), Leonard Muntaner editor, Palma de Mallorca, 2014. 349 pp. ISBN: 978-84-16116-16-4.

Un equip de filòlegs i investigadors compost per Josep Campillo, Gabriel Ensenyat, Alexandre Font, Àngela Martí i Mireia Mulet ha dut a terme l'edició crítica i la traducció al català de dos tractats sobre les dones escrits en llatí per un dels representants més importants de la cultura renaixentista de Mallorca, el polifacètic Joan Baptista Binimelis i Garcia (Manacor 1539/40-1616). Aquest treball s'inscriu, segons comenta Alexandre Font en la presentació, en un pro-

jecte d'edició de totes les obres de Binimelis en una col·lecció oberta. A més, vol representar la reivindicació d'un autor que ha estat silenciats durant generacions malgrat haver sigut un dels homes importants de la cultura mallorquina.

El repartiment de la tasca filològica ha estat de la següent forma: l'edició ha estat dirigida i revisada per Alexandre Font; la introducció ha estat a càrrec de Gabriel Ensenyat i Alexandre Font. Pel que fa a la primera obra de Binimelis editada, *Sobre els vicis de les dones i el seu tarannà variable*, la transcripció és de Gabriel Ensenyat, d'Àngela Borràs i de Mireia Mulet; la traducció i les notes són d'Àngela Martí i de Mireia Mulet. De la segona obra, *Del Catàleg de dones especialment sàvies* s'han ocupat de la transcripció, de la traducció i de les notes, Josep Campillo, Àngela Martí i Mireia Mulet. L'índex general d'autors, d'obres i de passatges ha estat elaborat per Àngela Martí i per Mireia Mulet.

La primera edició de les dues obres de Benimelis: *Sobre els vicis de les dones i el seu tarannà variable* i el *Catàleg de dones especialment sàvies* constitueixen el volum 36 de la col·lecció L'Arjau, de l'editorial mallorquina Lleonard Muntaner.

L'edició de les obres de Benimelis relacionades amb les dones obre aquesta col·lecció abans esmentada. En la presentació de l'edició, Alexandre Font fa un breu retrat del polifacètic manacorí: eclesiàstic, metge, historiador, geògraf, cartògraf, matemàtic, astrònom, literat i que exemplifica l'home humanista d'amplis coneixements. A més a més, va configurar la historiografia de Mallorca. Sobre la vida i l'obra de Binimelis hi ha encara força llacunes i desconeixences. La majoria dels seus tractats, es calcula que un vuitanta per cent, s'han perdut i, per tant, no es pot quantificar el nombre total que va escriure. Tot i això, una clàusula d'un codicil de 1612 permet una aproximació.

A continuació, Gabriel Ensenyat presenta la figura de Joan Baptista Binimelis. Ensenyat subratlla que Benimelis fou el primer autor d'una obra sobre la història de Mallorca però que també fou un home polifacètic, molt en consonància amb el prototipus d'home renaixentista. A més ha estat un dels màxims exponents del Renaixement illenc. A l'àmplia biografia s'aporten dades sobre la família de Benimelis, sobre el seu trasllat a València on es doctorà en Medicina cap al 1560, sobre la seva consagració quan tornà a Mallorca i sobre el seu càrrec de procurador diocesà i de rector de Marratxí entre 1583 i 1588 entre d'altres. Sembla ser que a partir del 1604, any en que fou sotmès a procés inquisitorial, la seva figura comença a declinar.

En aquest estudi introductori, Ensenyat analitza l'activitat de Benimelis en el camp de la història, de la ciència i com escriptor. Com historiador redactà tres obres, la més important fou la *Història general del regne de Mallorca*, en tres volums manuscrits, avui extraviats. L'original en català fou compost el 1593. Tot seguit, dóna a conèixer les diferents còpies i traduccions d'aquesta història de Mallorca així com les biblioteques on es conserven. Una explicació sobre el seu contingut, sobre els aspectes notoris de l'obra, i sobre la seva estructura tanquen aquesta primera part sobre Benimelis historiador, juntament amb la relació i explicació d'altres obres que escriví de caire històric. Destaca de l'estudi fet per Font, la remarca sobre la contradicció que s'observa

en l'autor quan tracta del món clàssic: manifesta menyspreu envers la cultura clàssica i Homer, considera la poesia grecollatina lleugera i falsa, entre d'altres qualificatius poc elogiosos. Després d'aquest apartat s'inclou un estudi sobre la contribució de Benimelis a la literatura mèdica i farmacològica on destaquen obres sobre cirurgia, sobre remeis botànics i un tractat sifilogràfic, el primer sobre aquesta malaltia a Mallorca.

Benimelis també desenvolupà activitats científiques en l'àmbit de la topografia (Cabrera i Menorca). Confeccionà un mapa descriptiu de Mallorca, un plànol de Palma i projectes sobre torres de defensa (sa Ràpita i sa Mola de Tuent). Aquest primer apartat de la introducció finalitza amb una conclusió sobre la personalitat i l'obra de Benimelis. Segons l'autor del treball, a l'hora de valorar aquells aspectes, ens trobem amb una contradicció: és un home avançat, autor d'obres innovadores i notables, però que també escriví una obra d'història on posa de relleu una visió poc favorable del món clàssic que no concorda amb el pensament humanista. Així doncs, trobem en el nostre autor, la confluència d'una tradició medieval i d'altres de caràcter humanista i renaixentista.

La següent part de la introducció està dedicada a la misogínia tractada des d'un punt de vista històric i literari. L'apartat s'obre amb una relació cronològica de la concepció literària sobre la dona i un itinerari d'autors i textos misògins i també de reivindicatius sobre ella. El repàs històric s'inicia amb les referències misògines que conté la Bíblia, passant després pels clàssics grecs i llatins, seguint amb la literatura cristiana d'herència hebrea per endinsar-se finalment en l'Edat Mitjana, on es fa un extens estudi de la literatura misògina. Se'ns parla dels trobadors, dels autors del segle XIII, on s'inclouen textos pro i antifeministes, Boccaccio, Chaucer, Metge, Eiximenis, fins arribar al segle XV, on s'inclou Jaume Roig. També es passa revista als debats misògins a Castella (segle XV). Al segle XVI trobem a Pere Serafí. El capítol acaba amb una referència a la literatura profeminista que es desenvolupà a Itàlia al segle XV. Aquesta literatura situa la dona en la faceta d'esposa i dins del si de la família. És, en el fons, el concepte de dona ideal que difon el Renaixement: cal situar-la en el context del matrimoni i desenvolupant el tarannà d'esposa. Tanmateix, cal insistir que la majoria d'obres d'aquest època deixen clara la superioritat de l'home, justificada, fins i tot, des d'un punt de vista científic.

Tot seguit l'estudi introductorí es centre en les obres editades. El primer tema tractat és la qüestió de la dona a la literatura neollatina del Renaixement. Hi ha un exhaustiu recull d'obres i autors relacionats amb el tema. Destaca l'apartat dedicat a Joan Lluís Vives i a les seves obres sobre les dones així com a les traduccions de les seves obres. A continuació, Alexandre Font analitza la possible font del tractat de Binimelis. El manacorí s'inspirà amb material tret de l'obra d'un escriptor francès André Tiraqueau (c.1488-1558), *De legibus connubialibus et iure maritali*. No obstant això, Binimelis no esmenta en cap ocasió el text de referència que emprava. De totes maneres, malgrat que s'apropia dels passatges dels autors que troba a l'obra, de les opinions, de les reflexions, i dels propòsits que Tiraqueau ofereix, el resultat final és una obra diferent, des del punt de vista de l'estructura, de la finalitat i de l'orientació. El text de Benimelis transmet simplement un missatge de caire misògin molt en consonància amb la

literatura de l'Edat Mitjana i no tant proper a la literatura de matrimoni més característica del Renaixement.

Al final d'aquest apartat es descriu el manuscrit que conté els dos tractats així com la seva datació, les fonts i l'estructura. Per acabar aquest capítol introductori, els autors inclouen una sèrie d'observacions a l'edició crítica.

El text de l'edició crítica està molt ben estructurat, fet que facilita la seva lectura i està acompanyat d'una exhaustiva informació, inclosa en les notes a peu de pàgina, que apropa al lector a l'enteniment dels diversos aspectes relacionats amb els tractats, com són les referències clàssiques, els passatges d'on estan estretes les afirmacions, les fonts, explicacions sobre mitologia, sobre història... Són més de vuit-centes notes que transmeten al lector un amplíssim coneixement sobre els diversos camps del saber esmentats anteriorment.

La darrera part del llibre inclou un índex general d'autors, obres i passatges citats. Es comenta també quins són els criteris de transcripció i edició i, finalment, s'aporten els textos originals en llatí dels dos tractats. Tanca definitivament el llibre, l'apartat crític del textos.

En conclusió, estem davant d'una edició molt acurada de les dues obres dedicades a les dones que va escriure Joan Baptista Benimelis, amb una total informació general sobre el tema de la misògina a la literatura antiga i medieval.

El lector té, en l'edició ressenyada, una excel·lent font informativa sobre tot el pensament medieval i antic en relació al tema de la dona i dels tractats tant misògins com profeministes que es divulgaren en aquelles èpoques, així com les fonts que ha seguit l'autor per la composició de la seva obra. També rep una informació de tipus històrica i filològica força completa en les notes a peu de pàgina que acompanyen els dos tractats.

Així, doncs, només ens queda felicitar els autors per l'edició dels dos tractats sobre les dones que va escriure el polifacètic renaixentista mallorquí, Joan Baptista Binimelis.

*Miquel Marco*

(UNED)

mmarco@invi.uned.es

Ayerbe, Mikel, *Nuestras guerras*. Madrid: Lengua de Trapo, 2014, 302 pp., ISBN: 978-84-8381-210-5. (Original en anglès: *Our Wars*. Edición de Center For Basque Studies, 2011. ISBN: 978-1935709299).

Los acontecimientos que tienen lugar durante una guerra o conflicto, «¿pueden acaso ser borrados de la memoria?», pregunta Mikel Ayerbe (Azpeitia, 1980). Es este eje vertebrador lo que sirve de puente entre los distintos relatos que recoge esta antología, traducida y publicada por Lengua de Trapo.